Daniel Herzberg Karpantschofs tale ved kommandooverdragelsen for Hjemmeværnsflotille 370 Øresund

Taler
Daniel Herzberg Karpantschof
Næstkommanderende,
Hjemmeværnsflotille 370 Øresund

Dato
14. november 2026

Sted
Søværnets tidligere officersskole på Holmen i København

Lige inden jeg begynder, vil gerne bede alle sende en varm tanke eller note til Brian, der for få dage siden blev indlagt på Bispebjerg Hospitals Hjerteafdeling, og til trods for det og mod explicitte ordre fra en foresatte, stadig har formået at skabe i dag. For dem der gerne vil med, tager jeg direkte derud og besøger ham, når vi er færdige her.

Kære Øresund. Kære Kommandør. Kære Jens. Kære Karsten. Kære familie og venner.

Kære Anne og ingen MHV-tale uden også et Kære mor.

Jeg har besluttet mig for at holde tre taler i dag.

Og jeg er godt klar over, at det kan virke som en noget urimelig disposition. Især for dem af jer, der kender min tilbøjelighed til at bruge flere ord, end situationen strengt taget påkræver.

Men jeg lover at gøre mig umage og holde det kort; og som min far ville have gjort, starte med en historie.

Det er lørdag morgen og Jakobs mor går ind for at vække ham.

"Jakob, stå op. Du skal i synagogen."

"Mor, jeg gider ikke. Jeg vil hellere blive liggende."

"Jakob, nu står du op og kommer af sted"

"Mor, folk derinde kan ikke lide mig. Jeg kan ikke lide dem. De brokker sig over alt, hvad jeg gør, der er altid nogen, der mener, at de kunne gøre det bedre og de gør alligevel ikke hvad de får besked på. Giv mig én god grund til, at jeg skulle tage afsted."

Jakobs mor sukker og siger:

"Jeg skal give dig to. For det første er du 43 år gammel. Og for det andet er du rabbiner."

Den første tale hedder Kære Jens,

Der er overskrifter, som på ganske få ord fortæller om en tragedie, men næsten intet om de mennesker, den rammer. Om familien, der sidder tilbage. Om børnene, der spørger, hvornår far eller mor kommer hjem. Om alle de planer, der pludselig aldrig bliver til noget.

12. Marts 1998: "Tragisk ulykke i Øresund. Flere mennesker savnet."

4. Juli 2001:"Familie mistede deres far under sejltur."

17. August 2008: "Eftersøgning indstillet efter forgæves redningsaktion."

30. juli 2024: "Tolv unge mister livet under fest på udlejningsbåd"

Men sådan gik det ikke...

Fordi nogen tog telefonen. Fordi nogen mødte op. Fordi et fartøj var klar, en besætning uddannet, og mennesker, der kunne have været alle mulige andre steder, valgte at være lige der, lige da.

Og Jens, du har ikke blot været med til at sørge for, at andre kunne gøre det.

Du har selv været der.

Du har stået på dækket med mennesker i dine hænder. Mærket vægten af et andet menneskes krop. Stået i situationer, hvor det ikke længere handlede om planer, beredskab og organisation, men om et menneske, der skulle bringes hjem. Hvor alt det, vi uddanner os til og øver os på, står sin prøve.

Der findes næppe mange øjeblikke, hvor ansvaret for et andet menneske bliver mere konkret.

For når vi takker dig for din indsats, er det ikke blot for timerne, årene, uddannelserne eller den organisation, du har opbygget. Det er også for det, du selv har stået i. For det ansvar, du har taget på dig, når andre menneskers liv var på spil, og for det, du har måttet bære med dig bagefter.

I den jødiske tradition og Talmud findes en gammel lære: Den, der redder ét menneskeliv, er som én, der redder en hel verden.

Og jeg har altid holdt meget af den tanke. Ikke fordi den gør redningsarbejdet større, end det er, men fordi den hjælper os med at forstå, hvor stort det allerede er.

For et menneske er aldrig blot ét menneske.

Det er nogens barn, nogens forælder, nogens elskede. Det er minder, relationer og drømme, det er alt hvad er sket og alt der endnu ikke er sket. Fødselsdagene, der stadig skal fejres. Samtalerne, der stadig føres. Brylluppet stadig holdes. De helt almindelige morgener, hvor nogen får lov til at vågne op ved siden af den, de elsker.

Når et menneske reddes, er det også alt det, der bliver bevaret. En verden forbliver.

Jens, gennem din tjeneste har du været med til at redde utallige verdener. Nogle med dine egne hænder, andre gennem de mennesker, du har uddannet, ledet og gjort klar til at stå der, hvor de stod, da forskellen på et liv levet og en verden tabt, var et spørgsmål om hvorvidt nogen var til stede, med rette forudsætninger.

Det er en livsgerning, der fortjener mere end vores taknemmelighed. Den fortjener vores dybfølte respekt.

Og jeg håber, at du i dag, midt i håndtryk, taler og formelle overdragelser, giver dig selv lov til at mærke, hvad det egentlig betyder. Ikke blot hvad du har udrettet, men hvad du har betydet for andre mennesker.

Mennesker, hvoraf mange aldrig kommer til at kende dit navn. Ellers Karstens, Christas, Christines, Sørens, Lenes, Ejvinds, Jens, Jan, Peters, Jespers eller alle andres navne.

For det er ikke nogen lille ting at have brugt så meget af sit liv på, at andre mennesker kan få lov til at leve deres.

Da vi begyndte arbejdet med at samle Dragør og Holmen i én flotille, var det ikke blot to organisationer, der skulle lægges sammen. Det var mindst to historier, to fællesskaber og mennesker, der med god grund holdt af det, de kom fra.

Vi skulle skabe noget nyt uden at gøre det gamle betydningsløst. Det krævede mere end en ny struktur og et nyt nummer. Det krævede tålmodighed, tillid og vilje, til at lade andre få indflydelse på noget, man selv havde været med til at bygge.

Den plads gav du os.

Også når vi stillede spørgsmål, udfordrede vaner og foreslog ting, der endnu ikke fandtes en færdig opskrift på.

Det har betydet meget for mig. For jeg tror, at noget af det fineste, man kan sige om en leder, er, at mennesker får mulighed for at vokse under vedkommendes ansvar. At de fik tillid, før de havde bevist, at de kunne bære den, og siden fik lov til at vise, hvad den tillid kunne blive til.

Sådan vil jeg også huske din ledelse.

Jens, du har været med til at bygge noget, der kommer til at række længere end din egen tid som chef. Det er måske en af ledelsens sværeste opgaver: At skabe

noget, der kan leve videre uden én selv.

Tak for din tjeneste. For din tillid. For det, du har bygget, og for dem du har båret.

Bogstaveligt og billedligt.

Og frem for alt: Tak for alle de mennesker, der i dag er hjemme hos dem, de elsker, fordi du og andre som dig, under din kommando valgte at stille op.

Jeg har tænkt meget over, hvad man egentlig giver et menneske som tak for så mange års tjeneste og så stor indsats. Jeg har ledt efter noget, der kunne rumme taknemmelighed og værdighed, men hver eneste gave forekom mig på en eller anden måde for lille. For hvad skulle en genstand kunne sige, som med rette står mål med alt du har givet?

Så vi vil i stedet give dig noget, der endnu ikke er færdigt: En bog med blanke sider. Ikke fordi vi mangler ord om dig, men fordi der er for mange til, at vi alene kan sige dem.

Jeg vil derfor bede alle jer, der er samlet her i dag, om at skrive i den. Et sjovt, varmt eller værdifuldt minde, en tak, en skideballe, en tanke, en oplevelse eller blot nogle få ord, I gerne vil dele med Jens, om den tid I har haft sammen. For en tjeneste som din kan ikke rummes i én tale og bør heller ikke fortælles med én stemme.

Den lever i de mennesker, du har sejlet med, ledet, hjulpet og gjort en forskel for.

Når dagen er omme, håber jeg, at du får en bog, som ikke først og fremmest fortæller, hvad du har gjort, men hvad du har betydet. Og når du en dag åbner den igen, håber jeg, at du vil kunne mærke, hvor mange mennesker der står bag de ord.

Den bog vil jeg gerne give dig nu. Og til alle jer andre: Hjælp os med at fylde den.

Den anden tale hedder Kære Karsten.

Jeg ved ikke helt, om man skal lykønske eller kondolere et menneske, der frivilligt påtager sig ansvaret for en flotille.

Det er trods alt en organisation, hvor mange har meninger, alle har erfaringer, og ingen nødvendigvis har tid på tirsdag. Hvor det kan virke som om de ikke kan lide dig, du ikke kan lide dem, hvor de brokker sig over alt, hvad du gør, der er altid nogen, der mener, at de kunne gøre det bedre og de alligevel ikke gør som de skal.

Og som om det ikke var nok, har du nu fået mig som næstkommanderende.

Det bliver ikke kedeligt.

Vi har fået et navn, et våbenskjold, en fane, og en fælles organisation. Men et fællesskab bliver ikke alene ved en beslutning. Det bliver til gennem de erfaringer, vi deler, de opgaver, vi sammen løser, og den tillid, der vokser, når vi oplever, at vi kan regne med hinanden. De fælles minder vi sammen skaber.Det arbejde ligger stadig foran os. Og jeg glæder mig til at løfte det sammen med dig.

Ikke fordi du og jeg er ens. Tværtimod.

Vi har forskellige erfaringer, temperamenter og måder at arbejde på. Du vil se ting, jeg overser, og jeg vil sandsynligvis stille spørgsmål, du ikke havde forestillet dig behøvede at blive stillet. Du kommer indimellem til at synes, at jeg gør tingene unødvendigt komplicerede, og jeg vil formentlig mene, at du gør dem unødvendigt lige til.

Men bag vores forskelligheder ligger noget, jeg ved, vi deler. Og som for mig er altafgørende for det samarbejde, vi nu begynder.

Vi deler en ambition om at gøre tingene mere ordentligt end ordentligt. En stræben efter det ypperste. Et commitment to excellence.

Ikke som en forventning om, at alt skal være perfekt. Men som en grundlæggende modvilje mod at stille os tilfredse med det middelmådige.

Vi ønsker en flotille, der er fagligt dygtig, velfungerende og ambitiøs. Hvor

mennesker tager deres opgaver alvorlig. Og hvor vi bliver ved med at lære og forbedre os. Ikke for vores egen anseelses skyld, men fordi opgaven fortjener det. Hvor udvikling og fremskridt trives, og hvor den frivilliges sikkerhed, vilkår og tarv er i fokus, mens opgaven i er i centrum.

Men den ambition har også en anden side.

Når vi beder andre om at yde deres bedste, forpligter det os til at give dem vores.

Vi kan ikke forvente engagement uden selv at vise det, kræve faglighed uden selv at dyrke den eller forlange ansvarlighed uden selv at tage det.

Og når vi beder frivillige mennesker om at bruge noget af deres dyrebareste tid på vores fælles opgave, skylder vi dem at gøre den tid værd at give.

For den højeste standard i vores ledelse skal ikke være, hvad vi kan forlange af andre, men hvad de med rette kan forvente af os.

Det ved jeg, at du og jeg er enige om. Og det er et godt sted at begynde.

Karsten, du får min loyalitet, min arbejdsindsats og min ærlige mening. Jeg vil sige dig imod, når jeg mener, det er nødvendigt, og stå ved din side, når beslutningerne er truffet.

Jeg glæder mig til samarbejdet. Til diskussionerne, til opgaverne og til alt det, vi endnu ikke ved, at vi ikke ved.

Om man vil kondolere eller lykønske afhænger jo nok af hvilken flotille man sætter sig i spidsen for.

Karsten, tillykke med kommandoen!

Den tredje tale hedder Kære Øresund.

Der er en ganske særlig stilhed, der kan indfinde sig på et fartøj. Ikke når maskinen er standset, eller når havet ligger blankt.

Men stilheden når en melding om redning, eftersøgning eller anden skarp

indsættelse er kommet ind.

Det er en stilhed I tre dele: Den første er stilheden I alvoren ved meldingen. Den spændte stilhed. Alvorens stilhed. Stilheden fra Søen.

Den anden er stilheden ved tilliden til hinanden. Tiltroen til at vi sammen løser opgaven.

Den fælles stilhed. Besætningens stilhed.

Den sidste er stilheden hvor man løber sin træning og erfaring igennem bagerst i hovedet.

Hukommelsens stilhed. Gastens stilhed.

Samtalerne ophører. Man indtager sin post og metier. Det, vi har øvet, skal bære vægten af andre menneskers liv.

På land begynder det med en stilhed, der brydes. En telefon, der ringer. En stol, der bliver skubbet tilbage fra bordet. Et menneske, der siger: "Jeg bliver nødt til at tage af sted."

For den familie, der venter på nyt fra havet, er vores beredskab ikke en abstraktion. Det er forskellen på en dør, der åbnes, og en dør, man bliver ved med at se hen imod. På en avisforside kan en tragedie rummes i nogle få ord. I et hjem kan dens følger fylde resten af et liv.

Det er dét, der giver vores tjeneste dens alvor. Ikke vores grader eller fartøjernes navne, ikke antallet af øvelser eller de timer, vi kan føre i et ark eller på hjv.dk. Men de menneskeliv, der betros os, og de verdener, der findes omkring hvert eneste af dem.

Karsten og jeg overtager ikke blot en organisation. Vi får mennesker betroet. Mennesker med erfaring, evner, særheder, ambitioner og familier. Mennesker, der kunne være alle mulige andre steder, men som vælger at være lige her lige nu. Det er et privilegium at få lov til at skulle lede jer, og en forpligtelse, jeg er varsom med at føle mig alt for hjemme i.

Vi skal kræve meget af hinanden, for vores opgave tåler ikke ligegyldighed. Men vi skal begynde med at kræve mest af os selv. Dygtighed er ikke en pyntelig ambition i etberedskab. Det er en moralsk fordring. Den dag, nogen får brug for os, er det for sent at ønske, at vi havde forberedt os bedre. Det ved jeg at I ved.

Det betyder, at den tilsyneladende beskedne indsats har sin egen værdighed. Den grundige uddannelse. Den omhyggelige kontrol af materiellet. Det kedelige papirarbejde.

Og den erfarne, som tager sig tid til at lære fra sig, så andre en dag kan overtage ansvaret.

Ingen af delene kommer på forsiden.

Alle er afgørende.

Det kræver en bestemt slags ledelse. For man kan udstede en ordre, men ikke en befaling om at føle ansvar. Man kan tildele en funktion, men ikke påbyde et menneske at finde mening i den. Den slags må vokse af tillid, af faglig stolthed og af oplevelsen af at være nødvendig for andre.

Jeg ønsker, at vi skal være et sted, hvor man tør sige sandheden, også når den er ubekvem.

Hvor idéer ikke betragtes som kritik, og hvor kritik ikke betragtes som illoyalitet.

Hvor uenighed kan være et udtryk for engagement, og hvor den gode idé bliver hørt, uanset hvem der fik den.

For den største loyalitet, vi kan vise hinanden og vores opgave, er ikke altid at give hinanden ret, men at ville hinanden og fællesskabet det bedste.

Karsten og jeg kommer uden tvivl til at se forskelligt på en del ting. Men når diskussionen er forbi, skal der ikke være tvivl om vores fælles ansvar, eller om vores loyalitet over for hinanden eller jer.

Det ansvar går længere end til kajkanten.

For når et menneske giver sin tid til Marinehjemmeværnet, er det sjældent kun vedkommendes egen tid, der bliver givet. Den kommer et sted fra. Fra et middagsbord, hvor der mangler én. Fra en fødselsdag, en weekend, en ferie eller en ganske almindelig aften, hvor nogen havde glædet sig til at være sammen.

Vi taler med rette om frivillighedens styrke. Men vi må aldrig forveksle den frivilliges valg med, at valget er uden omkostninger for andre.

Min familie er her i dag. Og de kender den særlige form for tidsregning, der ligger omkring MHV og Hjemmeværnet. Hvor et "jeg er snart hjemme" ofte viser sig at være en mere teoretisk end praktisk oplysning. Og de kender det alvorligere: at opgaver, som betyder noget dybt for mig, også kan kræve noget af dem.

Til dem, og til alle jer, der deler jeres nærmeste med vores tjeneste, vil jeg sige tak. Tak fordi jeres tillid og kærlighed er en del af det fundament, vi står på.

For selv om det er os, der bærer uniformen, er det ikke os alene, der bærer byrden. I bærer den med os, i de timer vi er væk, i den bekymring I ikke altid siger højt, og i alt det, I tager på jer, for at vi kan tage vores ansvar på os. Og når vi taler om at stå bag hinanden, begynder det ofte hjemme.

Og det leder os til en større samtale: De, dem og det vi værner om.

Det er naturligvis mennesket i vandet, der skal hjem. Men det er også det hjem, mennesket skal hjem til.

Det er retten til at leve sit liv i fred. Til at elske, til at arbejde, til at være uenig, til at opdrage sine børn og lægge planer for en fremtid, man med rimelighed kan forvente at få. Det er et Danmark, hvor friheden er så almindelig en del af hverdagen, at vi af og til glemmer, hvor usædvanlig og skrøbelig den i virkeligheden er.

På dage som idag er det naturligt at sende nogle tanker tilbage i tiden, på dem hvis skuldre man står. Jeg kommer af en familie, hvor den erkendelse ikke kun hører historiebøgerne til. Min farfar gjorde tjeneste i Den Danske Brigade i Sverige, under besættelsen. Min morfar flygtede fra Holocaust, men vendte

retur i amerikansk uniform. Og min mormor var siden med til at afdække et forsøg blandt tidligere SS-officerer på at genopbygge et nazistisk Tyskland. Da ondskab og mørke havde fundet en ny forklædning, og Sovietunionen censurede litteratur, idéer og tanker, smuglede mine forældre, bøger over grænsen og omdelte forbudte publikationer i Leningrad. Min Annes familie, der også er her idag, var med til at starte Churchillklubben og dermed den danske modstandsbevægelse.

Deres gerninger tilhører dem, ikke mig. Men deres valg efterlod en fordring, som jeg mener, vi alle på hver vores måde står over for:

Hvad gør vi med den frihed, andre har været villige til at sætte så meget på spil for?

Og her vælger teologen så at hente en tanke fra Tolkiens *Ringenes Herre*. Ikke fordi Bibelen ikke rummer rigeligt med inspiration, men fordi Tolkien selv kendte krigens virkelighed fra skyttegravene under Første Verdenskrig, og fordi hans fortælling forstår noget væsentligt om pligt og mod: At det store ansvar sjældent bæres af dem, der ønsker magten. Men af ganske almindelige mennesker, som helst havde været fri, og som alligevel vælger ikke at svigte hinanden.

Da Frodo står over for en opgave, han aldrig har ønsket sig, og en mørk tid, han ikke selv har valgt, siger han til Gandalf: "I wish it need not have happened in my time."

"Jeg ville ønske, at det ikke var sket i min tid."

Og Gandalf svarer med ord, der for mig rummer selve kernen og sjælen i vores tjeneste:

"That is not for us to decide. All we have to decide is what to do with the time that is given us."

"Det er ikke op til os at bestemme. Det eneste, vi kan beslutte, er, hvad vi vil gøre med den tid der os givet."

I den korte samtale ligger en skelnen, som er afgørende for os: Vi vælger ikke

altid de vilkår, vi får, men vi har ansvar for, hvordan vi møder dem.

Der er noget næsten ubarmhjertigt enkelt over den tanke. Ingen af os har bedt om, at krig igen skulle blive en del af Europas virkelighed. Vi har ikke valgt de trusler, der nu tegner sig. Men vi kan vælge, om vi vil se til, mens andre bærer ansvaret, eller selv tage en del af det ansvar på os.

Og det valg, har vi truffet.

Ikke én gang, ved indmeldelsen. Men igen og igen, hver gang vi tager uniformen på. På de mørke morgener, på de lange vagter, på de kolde dage, og de varme nætter. Når en uddannelse, en øvelse, et møde, eller en sejlads kræver endnu en weekend, og når det er fristende at lade en anden tage opgaven. Den vedholdenhed er mindre spektakulær end heltemodet i en fortælling. Den er til gengæld det, der gør, at vi kan stole på hinanden i virkeligheden.

Jeg har talt om overskrifter, der aldrig burde findes. På en familie, der mister et menneske til havet. På en eftersøgning, der må indstilles.

Men jeg tænker overskriften der ville forandre alt det, vi tager for give, ligger for os:

»Danmark atter besat.«

Det er ikke vores opgave at leve i frygt for de ord. Det er vores opgave at arbejde så alvorligt, så samvittighedsfuldt og så vedholdende, at de så vidt muligt aldrig kan skrives.

Der ligger et paradoks i det. Hvis vi lykkes allerbedst med at skabe et troværdigt beredskab og et stærkt forsvar, vil meget af vores indsats forblive uset. Ingen vil vide, hvilken ulykke der blev afværget, hvilken fare der blev holdt på afstand, eller hvor mange liv der fik lov at fortsætte uforstyrret. Men det gør ikke indsatsen mindre. Det gør den større. For vi er ikke sat her for at blive helte i andres fortællinger. Vi er her, for at andre kan få lov til at være hovedpersoner i deres egne.

Det er den tråd, der forbinder den enkelte frivilliges hænder med de øvelser, vi gennemfører; den chef, der giver ansvaret videre, med dem, der nu skal bære det;

og den familie, der venter ved vinduet, med det land, vi har lovet at værne.

Kære Øresund. Det er med den forståelse, jeg tager imod mit nye ansvar. Jeg lover ikke fejlfrihed, og jeg lover ikke, at tjenesten bliver let. Men jeg lover at tage den alvorligt. At gøre mig umage med at fortjene jeres tillid. At stå ved Karstens og jeres side, også når beslutningerne er vanskelige. Og at huske, at bag hver eneste funktion og hver eneste uniform findes et menneske, som har betroet os noget af sit liv.

Der vil være gange hvor I ikke kan lide mig. Jeg kan ikke lide jer. I vil brokke jer over alt, hvad jeg gør, der er nogen, der mener, at I kunne gøre det bedre, og hverken jeg eller I gør hvad vi får besked på.

Men når alt er sagt og gjort, ved jeg at vores kald i en højere tjeneste, betyder mere og vejer tungere, end noget af det.

Vi skylder dem, der gik forud, at føre deres arbejde værdigt videre. Vi skylder dem, der står ved vores side, at være til at stole på. Vi skylder dem derhjemme at vide, hvad deres afsavn er værd. Og vi skylder dem, der kommer efter os, ikke at give et mindre frit Danmark videre, end det vi har fået.

Måtte vores beredskab vise sig så godt, at vi sjældent får brug for det. Måtte vores fartøjer vende sikkert hjem fra søen. Og måtte enhver, der kunne finde på at true det land og de mennesker, vi har påtaget os at beskytte, besinde sig i tide.

Men skulle de alligevel få andre idéer: russere, amerikanere, tyskere, svenskere, og andre fundamentalister, så vær aldrig I tvivl: At mellem dem og Danmark står vi, og med os 20.000 andre frivillige. Og så kan de fandeme bare komme an.

Tak.

Kilde
Manuskript modtaget fra taler og udgivet af Danske Taler med tilladelse fra taler

Kildetype
Digitalt manuskript

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/daniel-herzberg-karpantschofs-tale-ved-kommandooverdragelsen-for-hjemmevaernsflotille-370-oresund